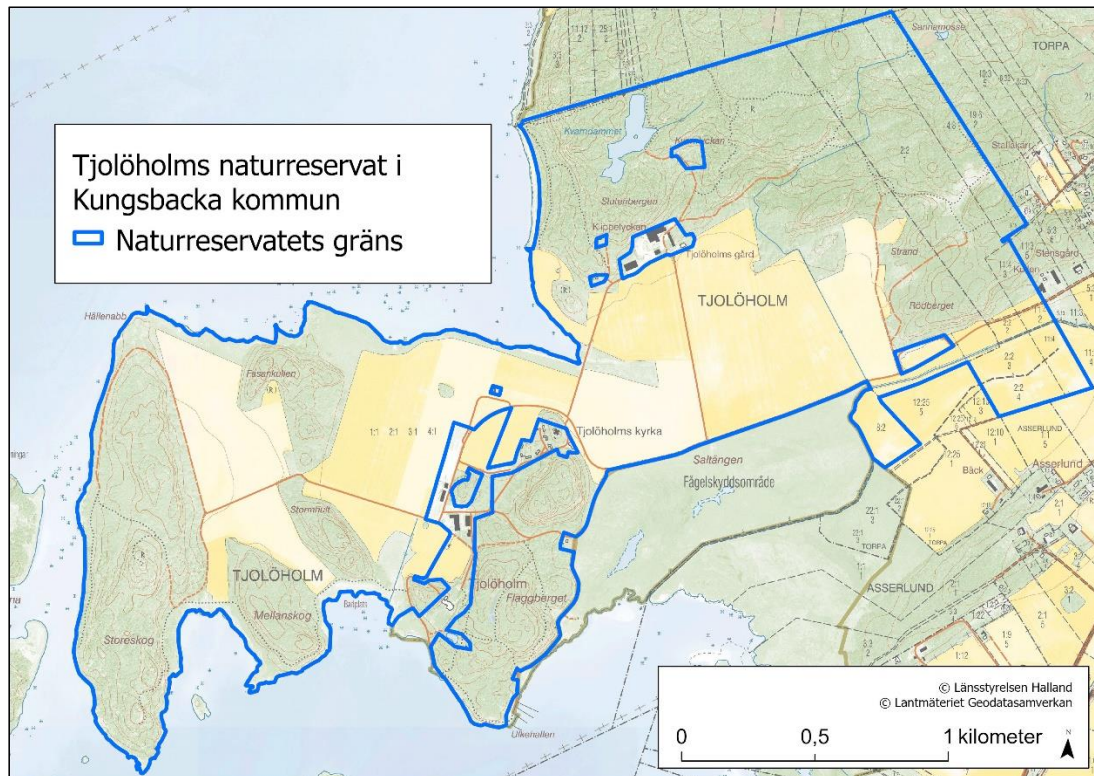

Bildande av Tjolöholms naturreservat i Kungsbacka kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Hallands län beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (MB) att förklara det område som avgränsas av blå heldragen linje på ovanstående karta som naturreservat, med syfte, skäl och föreskrifter enligt nedan.

Reservatets gränser ska märkas ut i fält och dess namn ska vara Tjolöholms naturreservat.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 1).

Syftet med naturreservatet

Det övergripande syftet med reservatet är att bevara den biologiska mångfald som är knuten till områdets äldre, artrika ädellövskogar, hållmarker, trädklädda hagmarker, blommande brynmiljöer och betade havsstrandängar samt att återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter. Särskilt viktigt att värna är gamla, senvuxna eller hävdpräglade ädellövträd, död ved, naturlig hydrologi samt hotade och sällsynta arter.

Förekommande ekosystem och biologisk mångfald ska bevaras och utvecklas både genom att naturliga processer får fortgå, liksom genom aktiva återställnings- och skötselåtgärder. Inom ramen för det övergripande syftet är syftet också att skydda, vårda och tydliggöra kulturhistoriskt präglade miljöer med koppling till det äldre godslandskapet. Fokus är 1800-talets slut och framåt när nuvarande slott och tillhörande byggnader uppfördes.

Inom ramen för det övergripande syftet, ska även upplevelsevärden inklusive det rörliga friluftslivet främjas. Människor som besöker området ges möjlighet till information om natur- och kulturmiljöer samt möjlighet att uppleva och vandra/röra sig i det äldre godslandskapet och andra miljöer som präglats av tidigare generationers brukande av skog och mark.

Syftet skall nås genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering och produktionsinriktat skogsbruk,
- skyddsvärda träd frihuggs vid behov,
- trädklädda hagmarker och delar av ädellövskogen betas,
- barrskog och triviallövskog öster om halvön omställs till kustnära ädellövskog, varav en del av skogen betas,
- viss åkermark ställs om till biologiskt värdefulla gräsmarker, ädellövdominerade hagmarker och blomrika ytor för pollinatörer (t.ex. ängsvallar, trädor och allmogeåkrar),
- skogarna förvaltas så att förekomsten av död ved och gamla lövträd ökar, men med hänsyn till värdefulla kulturmiljöer och parkliknande skogsområden,
- trädhävd i form av hamling och stubbskottsbruk återupptas,
- strandängarna hävdas och hålls trädfria för att gynna naturtypens karakteristiska och skyddsvärda arter,
- blommande bryn bevaras och sköts för att gynna pollinatörer,

2025-11-20

511-8192-21

- främmande arter bekämpas om de riskerar att skada de naturvärden som reservatet avser att bevara.
- informationsmaterial och anläggningar för friluftslivet anläggs och underhålls,
- områdets kulturmiljövärden skyddas, vårdas, gestaltas och synliggörs, samt att
- nya kunskaper om hotade och skyddsvärda arter och naturtyper samt kulturmiljöer, inom ramen för syften och föreskrifter, beaktas i skötseln av reservatet.

Skälen för beslutet

Skälet till att skydda Tjolöholm är att skydda områdets biologiska och kulturhistoriska värden, samt de upplevelsevärden inklusive det rörliga friluftsliv som finns, även för efterkommande generationer. Områdets biologiska värden är främst knutna till kustnära ädellövskogar, betade strandängar och hållmarksmiljöer med koppling till Tjolöholms historiska godslandskap. Området utgörs till största del av gammal ekskog men med inslag av bok, lind, lönn, alm och ask. Stora delar av skogen är betespräglad med grova, vidkroniga ekar som vittnar om dess historia som beteshage. Värdefulla brynmiljöer med blommande träd och buskar utgör viktiga miljöer mot den öppna åkermarken och ökar områdets naturvärden.

Avverkning av lövträden, igenväxning kring de grova träden och utebliven hävd av strandängar och hagmarker utgör hot mot naturvärdena. Skötsel i form av frihuggning kring solitärträd och beteshävd är nödvändigt för att bevara naturvärdena men också det äldre godslandskapets karaktär.

Föreskrifter

A. Med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken (MB), om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservat, är det utöver vad som annars gäller förbjudet att:

1. uppföra byggnad, anordning eller anläggning,
2. uppföra mast eller antenn samt anlägga luft- eller markledning,
3. anlägga väg,
4. borra, spränga, schakta, gräva, muddra, markbearbeta eller bedriva täkt,
5. dika, dämna eller utföra annan åtgärd som kan påverka områdets hydrologi. Det är dock tillåtet att underhålla dike enligt bestämmelserna i 11 kap. 17 § miljöbalken under förutsättning att diket är lagligt anlagt.
6. anordna upplag, tippa eller fylla ut,

2025-11-20

511-8192-21

7. kalka, gödsla eller sprida bekämpningsmedel,
8. avverka, gallra, röja, föryngra skog eller på annat sätt påverka vegetationen,
9. ta bort eller upparbeta dött träd, vindfälle eller döda grövre grenar,
10. utfodra vilt, förutom åtel som kräver tillstånd,
11. att framföra motordrivet fordon annat än på vägar eller annat än vid skötsel av mark- och vattenområden inom reservatet,
12. ta bort eller skada stengärdesgård, odlingsröse eller annan kulturlämning, samt att,
13. inplantera för området främmande arter.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

14. utföra undersökningar som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön,
15. sätta upp tavla, affisch, skylt eller göra inskrift,
16. genomföra arkeologiska utgrävningar,
17. uppföra gömslen för vildsvinsjakt eller jaktorn,
18. anlägga och använda åtel,
19. anlägga naturlekplatser på annan plats än den som omfattas av undantaget o) från föreskrifterna och som visas i karta 1 nedan,
20. anlägga ny vandringsled, samt att
21. utfodra däggdjur.

Tillståndspliktig verksamhet enligt A 14-21 ska inte samtidigt betraktas som förbjuden enligt A 1-13.

2025-11-20

511-8192-21

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för:

- a) förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna B 1-12.
- b) åkerbruk på de åkerytor som ej markerats med rött ruttmönster på karta 1 nedan (exempelvis harvning, gödsling och spridning av bekämpningsmedel). De ytor som visas i rött ruttmönster i kartan får brukas som åker fram till och med 2030. Därefter tar reservatsförvaltaren över skötseln av ytor som markerats med rött ruttmönster.
- c) att område som markerats med blått ruttmönster på karta 1 nedan får nyttjas av stiftelsen Tjolöholm som yta för evenemang. Undantaget innebär specifikt att motorfordon får köras och parkeras i terrängen, att dränering av marken får underhållas/bytas ut, att det öppna diket får rensas, samt att skyltar, elstolpar för uttag av el och temporära byggnader (inklusive tält) får uppföras.
- d) att markägaren själv tar ner gran i ytor som markerats med grönt ruttmönster på karta 1 nedan innan 1 januari 2033.
- e) nedtagande av träd som lutar mot eller som knäckts och riskerar att vikas mot vägar som markerats med svart streckad linje i karta 1 nedan. Nedtagande av grenar som riskerar att falla på vägar som markerats med svart streckad linje i karta 1 nedan. Nedtagande av grenar som hindrar framkomlighet med traktor på åkermark eller som hindrar framkomlighet med bil på den väg som markerats med rosa linje i karta 1 nedan.
- f) underhåll av täckdiken i åkermark,
- g) underhåll av vägar och vägdiken som markerats med svart eller lila färg i karta 2 nedan. Tillåten vägstandard framgår av kartan.
- h) användande av komposter vid platser som markerats med grön linje i karta 1 nedan.
- i) jakträttsinnehavare att använda motordrivet fordon i samband med uttag av älg, hjort och vildsvin. Jakträttsinnehavaren får också använda mobila skyltar och snitslar vid jakt, förutsatt att dessa tas ner vid avslutad jakt, och röja sly med en diameter upp till 10 cm i skjutgator. Sly läggs på sådant sätt att det inte skadar intrycket av kulturmiljöerna.
- j) att stiftelsen får bedriva plockhuggning och så och plantera träd och buskar i ytor som markerats med lila fyllning i karta 1 nedan. Uttag av virke får endast ske för eget bruk. Enstaka stammar och grenar kan tas ut av stiftelsen även vid reservatsförvaltarens röjningsarbeten i reservatet.

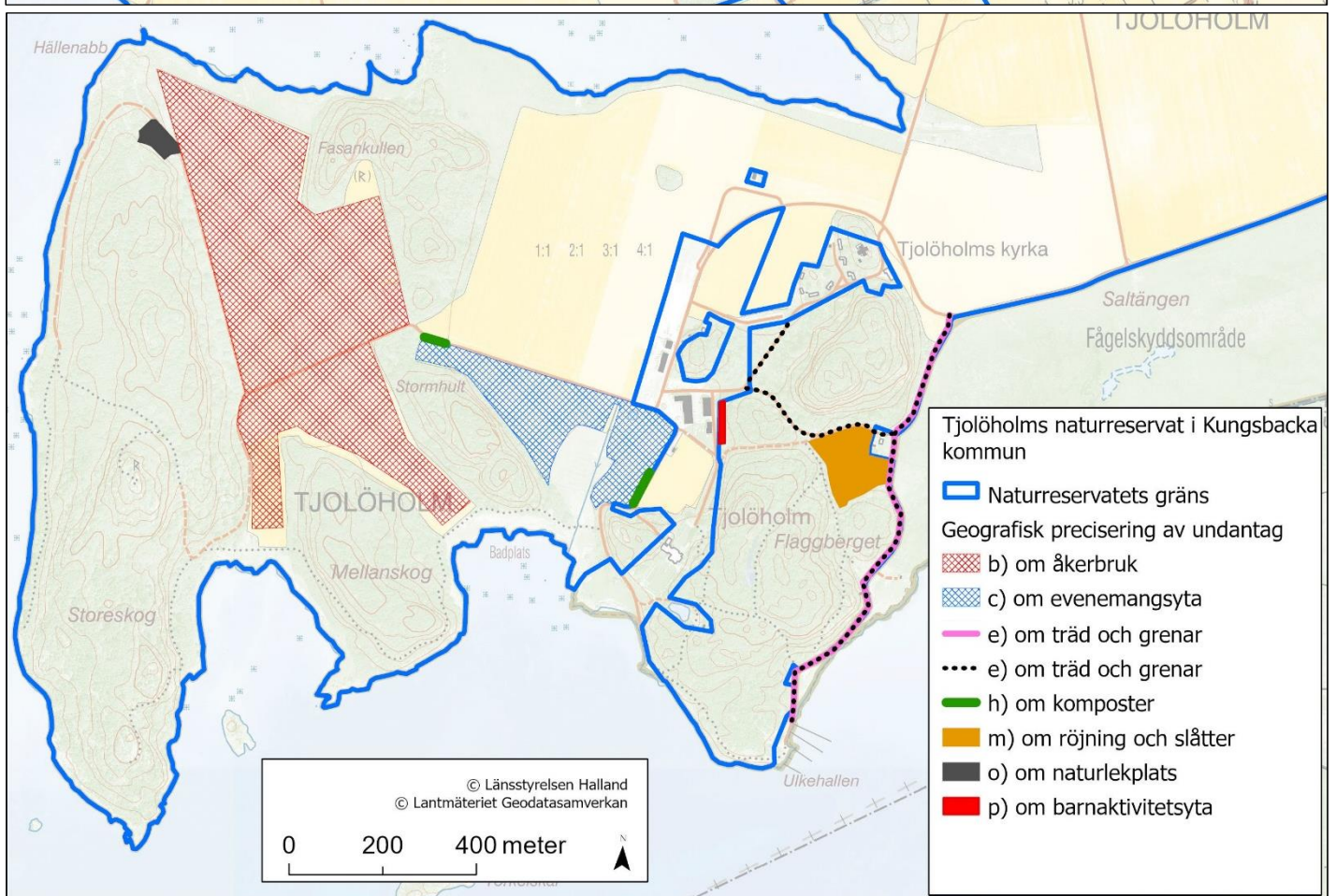
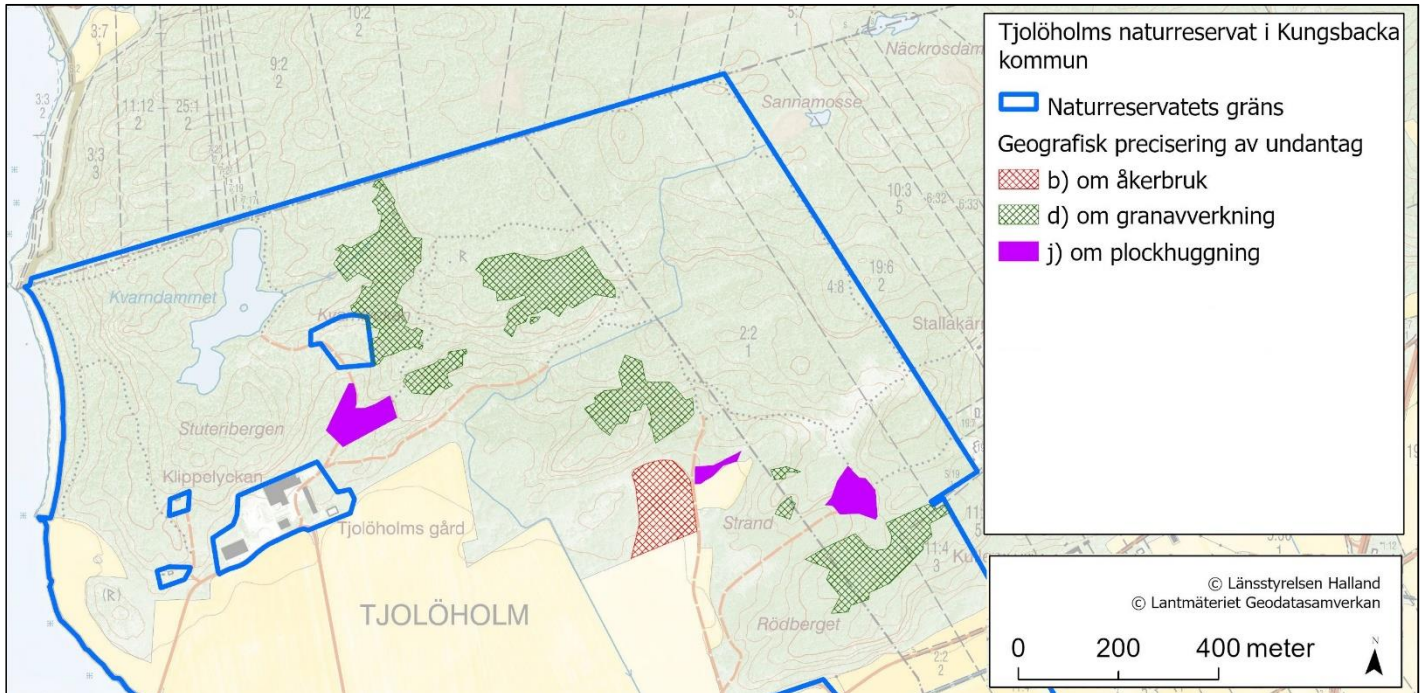
2025-11-20

511-8192-21

- k) kulturhistorisk restaurering av väg enligt gul linje i karta 2 nedan.
- l) att stiftelsen Tjolöholm röjer och tar tillvara björkar med en stamdiameter mindre än 10 cm om nämnda björkris behövs som till exempel påskris.
- m) att stiftelsen Tjolöholm genomför slätter och slyröjning i sumpskogen runt Grindstugan (yta med orange fyllning i karta 1 nedan) för att visualisera diken och de stora, ibland beskurna, träden. Stiftelsen får också röja sly intill Grindstugan för att förbättra sikten mot byggnaderna.
- n) att gräsytor öster om slottet, nedanför bergen, från Manegen och söderut, av stiftelsen Tjolöholm sköts som park, vilket t.ex. innebär gräsklippning, krattning och bortförsel av döda grenar till andra delar av reservatet, dock inte nedtagning av vuxna träd.
- o) att stiftelsen Tjolöholm anlägger en naturlekplats på den plats som visas i mörkgrå fyllning i karta 1 nedan.
- p) att stiftelsen Tjolöholm anlägger en barnaktivitetsyta mellan Manegen och berget i öster (yta med röd fyllning i karta 1 nedan).
- q) underhåll av ledningar inklusive ledningsgator under förutsättning att:
- inget material tillförs området som kan innehålla för området främmande arter eller förorenande ämnen,
 - framkomlighet på stigar inte har försämrats när arbetet har avslutats,
 - all ved lämnas inom reservatet men ska tas bort från stigar och betesmarker,
 - hänsyn tas till betesdjur, stängsel och friluftsanordningar.
- r) att stiftelsen Tjolöholm sköter den allé som löper utmed Tjolöholmsvägens södra kant på nedanstående sätt:
- vass klipps,
 - grenar beskärs för att underlätta passage av större fordon på vägen,
 - nedfallna grenar och stammar läggs upp i faunadepåer, antingen vid allén eller utmed den östra kanten av berget söder om Tjolöholms kyrka. Trädstammar som börjat luta eller försvagas så att de utgör en risk för människor eller trafik får tas ned och läggas i faunadepåer enligt ovan.

2025-11-20

511-8192-21

Karta 1. Undantag från A-föreskrifter. Ovan: nordöstra delen av reservatet. Nedan: sydvästra delen av reservatet.

2025-11-20

511-8192-21

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktigas med stöd av 7 kap. 6 § MB ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla åtgärder inom området enligt följande:

1. utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
2. anläggning och underhåll av friluftslivsanordningar, exempelvis parkeringsplats, toaletter, markerade stigar och informationsskyltar,
3. naturvårdande trädmarksskötsel:
 - a. omställning av åkermark (områden med rött ruttmönster i karta 1) och produktionsskog med låga biologiska värden till ädellövskog och ädellövdominerade betesmarker.
 - b. friröjning och frihuggning av skyddsvärda träd och deras efterträdare (det vill säga unga träd som i framtiden ska vårdas för att bli gamla träd). Röjning för att bevara naturtypen ekskog och för att gynna hotade och skyddsvärda arter i ädellövskogarna.
 - c. upplägging av död ved i faunadepåer, samt anläggning av mulmholkar, ekoxekomposter och liknande konstruktioner.
 - d. ringbarkning, skapande av högstubbar och lågor samt veteranisering* av träd.
 - e. hamling och stubbskottsbruk.
 - f. röjning i bryn.
 - g. sådd/plantering av buskar och träd som gynnar öppna och trädklädda gräs- och ljungmarker, ädellövskogar, solitärstående ädellövträd och brynmiljöer.
4. betesdrift i skog, hagmarker, strandängar och övriga gräs- och rismarker. Dessa marker kan också skötas med slåtter, grovsåtter, röjning och vårbränning i de fall det gynnar naturtyperna. Förvaltaren får också lägga upp organiskt material från slåtter och röjning i högar.
5. anläggning av ogödslade slåtterängar, naturbetesmarker, ljungedar, trädor samt andra typer av öppna gräsmarker som gynnar pollinatörer och biologisk mångfald,
6. jakt på grågås, kanadagås, vitkindad gås, kråka, skata, kaja, korp, havstrut, trana, grävling, mink, iller, räv, vildsvin och mård samt bekämpning av främmande arter i syfte att gynna inom reservatet prioriterade naturtyper och arter, till exempel strandängsfåglar,
7. utsättning av hotade arter där utsättningar krävs för att stärka artens möjlighet till långsiktig överlevnad i länet,

2025-11-20

511-8192-21

8. undersökningar och dokumentation av friluftsliv, kulturlämningar, mark, vatten samt växt-, svamp- och djurliv,
9. vård av kulturlämningar och kulturmiljöer i enlighet med reservatets syfte,
10. rensning av befintliga dammar,
11. hydrologiska återställningsåtgärder som t.ex. igenläggning av diken och borttagande av anlagd damm för hästtävling vid Fasankullen samt
12. markstörning och skapande av sandblottor i betesmarker öster om halvön.

*Veteranisering: mekanisk åverkan eller bearbetning på träd för att påskynda åldrande och skapande av sådana trädstrukturer som främst uppträder på gamla träd.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservat samt om ordningen i övrigt inom naturreservat (7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. skada levande eller döda träd, buskar och grenar,
2. skada, plocka eller samla in mossor, lavar eller svampar annat än enstaka exemplar. Det är dock tillåtet att plocka matsvamp,
3. sätta upp tavla, affisch, skylt, snitsel eller göra inskrift,
4. framföra motordrivet fordon annat än på bilväg eller parkera annat än på platser anvisade av reservatsförvaltaren,
5. sätta upp tält, vindskydd, tarp eller hängmatta med tak annat än på platser anvisade av reservatsförvaltaren. Övernattning på sådan plats får ej ske längre än två dygn i följd,
6. ha hund okopplad,
7. störa djurlivet,
8. ha husvagn, campingvan eller husbil parkerad i reservatet kl. 22-06,
9. elda annat än på grillplatser anvisade av reservatsförvaltaren,
10. cykla annat än på vägar anvisade av reservatsförvaltaren,
11. rida eller framföra häst,
12. ta bort eller skada stengärdesgård, odlingsröse eller annan kulturlämning samt
13. starta och landa med luftfartyg.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

14. anordna lägerverksamhet, tävlingar eller andra arrangemang,
15. utföra undersökningar som innebär markering, insamling, fångst eller annan

påverkan på naturmiljön. Detta krav om tillstånd gäller dock inte vid insamling och dödande av ryggradslösa djur om insamlingen krävs för att en säker artbestämning ska kunna ske, den görs manuellt genom plockning, håvning eller motsvarande (alltså ej med fällor) och den görs utan att bark, ved eller andra substrat skadas.

16. inplantera för området främmande arter.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för:

- a) att stiftelsen Tjolöholm eller den stiftelsen uppdrar åt framför häst på vägar.

Upplysningar

Om föreskrifterna

A-föreskrifterna gäller för åtgärder och verksamheter som genomförs med stöd av äganderätt eller andra juridiska rättigheter, t.ex. nyttjanderätt och servitut. I det fall en åtgärd som enligt lag enbart får utföras av en rättighetsinnehavare, utförs av en person som saknar rättighet, omfattas denna person av de förbud som meddelas i A-föreskrifterna. Således gäller A-föreskrifterna till exempel för alla som planerat att röja sly eller avverka i reservatet, eftersom en sådan åtgärd endast får utföras av rättighetsinnehavare (eller av annan efter medgivande från rättighetsinnehavare).

C-föreskrifterna gäller för allmänheten. Föreskrifterna riktar sig även till markägaren och andra med särskild rätt till fastigheten då dessa utövar aktivitet som inte är knutet till dessa rättigheter. C-föreskrifterna gäller följaktligen för alla som promenerar med en hund, men inte när en hund används vid jakt, då jakt är en rättighet som regleras i A-föreskrifterna. Föreskrift C 7 omfattar inte ryggradslösa djur.

Länsstyrelsen vill upplysa om att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken (C-föreskrifterna) träder i kraft 20 december 2025, oavsett om beslutet överklagas.

Förbudet mot eldning annat än på anvisad plats innebär att fasta bränslen (ved, kol) endast får användas på iordningställda grillplatser. Man får inte elda med grenar, stammar och kottar från reservatet eftersom dessa har betydelse för områdets djur, växter och svampar. Campingkök som drivs med gas eller flytande bränsle får användas i hela reservatet, om dessa används på ett brandsäkert sätt.

Andra bestämmelser

Länsstyrelsen erinrar även om att andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftet med reservatet, eller som ett komplement till föreskrifterna är bland andra:

2 kap. 1, 6-8 §§ kulturmiljölagen (1988:950), fornlämningar

De fornlämningar som återfinns inom reservatet är skyddade enligt lag. Det är förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda, vårda och undersöka en fornlämning.

2025-11-20

511-8192-21

7 kap. 27-29 §§ miljöbalken, Natura 2000

Det krävs tillstånd för att vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. Detta gäller även åtgärder som utförs utanför det aktuella området, om det får effekter inom området.

Tjolöholmshalvön och lite mark nordost om denna ingår i Natura 2000-området Kungsbackafjorden.

7 kap. 13-18h §§ miljöbalken, strandskyddsbestämmelser

Strandskyddsområde berör de delar av reservatet som ligger inom 100 meter från sjöar och vattendrag och 300 meter från havet. Strandskyddsbestämmelsernas syfte är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv samt att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Åtgärder som kan skada eller motverka syftet med strandskyddet är förbjudna.

11 kap. miljöbalken, vattenverksamhet, samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Med vattenverksamhet avses bland annat uppförande, ändring, lagning och utrivning av dammar, bortledning av vatten från eller grävning och rensning av vattenområden samt andra åtgärder i vattenområden om åtgärden syftar till att förändra vattnets djup eller läge. Även åtgärder som utförs för att avvattna mark eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för ett visst ändamål är att betrakta som vattenverksamhet (markavvattning).

1 § terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594)

Körning i terräng med motordrivet fordon för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk är, med vissa undantag, förbjuden.

4-9 §§ artskyddsförordningen (2007:845), fridlysta arter

Många arter är fridlysta. Det innebär att djuren och växterna inte får skadas eller störas, och i många fall även att fortplantningsområden och viloplats är skyddade. Alla fåglar, groddjur, kräldjur, fladdermöss samt orkidéer är fridlysta, och dessutom ett urval av andra organismer. Flodpärlmussla är fredad enligt förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (SFS 1994:1716).

12 kap. 6 § miljöbalken

För verksamheter och åtgärder som kan ändra naturmiljön väsentligt krävs samråd med Länsstyrelsen, i de fall verksamheten eller åtgärden inte omfattas av

2025-11-20

511-8192-21

tillståndsplikt eller anmälningsplikt enligt miljöbalken. Inom reservat kan t ex underhåll av ledningsgator eller vägar omfattas av samrådsplikt.

2 kap. 1-8 §§ och 12 §, 6 kap. 2, 8 §§ förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön (särskilt 3 kap. 2-3 §§).

I Kungsbackafjorden är allt fiske med nät, ryssjor och landvad förbjudet under hela året. I det inre området är det fr.o.m. den 1 oktober t.o.m. den 31 mars förbjudet att fiska med handredskap. Förbudet gäller inte fiske med hummertina. Fr.o.m. den 1 april t.o.m. den 30 september får fiske inom fredningsområdena bedrivas endast med landvad efter sill, skarpsill eller makrill, med hummertina och med handredskap om fiskemetoden som sådan inte kräver användning av båt eller utgörs av angeldonsfiske eller liknande metod. Det finns dessutom särskilda bestämmelser för ett urval fiskarter samt hummer.

Beslut om bildande av Kungsbackafjordens naturreservat, dnr. 511-0027-02

Kungsbackafjorden är, tillsammans med vissa anslutande landområden, skyddad som naturreservat sedan 2005. Havet och holmarna runt Tjolöholmshalvön samt Saltängen sydost om halvön ingår i detta reservat. I reservatet finns vissa föreskrifter som allmänheten behöver förhålla sig till. Till exempel är det, med undantag för fågeltornet och stigen ut dit, tillträdesförbud vid Saltängen och havet utanför under perioden 1 mars – 30 juni. Inom Kungsbackafjordens naturreservat är det också förbjudet att förtöja båt vid boj med släpkätting eller liknande sätt som medför att bottenfaunan påverkas samt att varaktigt upplägga båt annat än vid befintlig hamn och brygga.

Artikel 7 i Europaparlamentets och Rådets Förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter: Invasiva främmande arter av unionsbetydelse får inte avsiktligt tillåtas reproducera sig, växa eller odlas.

Hur man överklagar

Eventuellt överklagande skickas till halland@lansstyrelsen.se eller Länsstyrelsen, 301 86 Halmstad. Ange vilket beslut som överklagandet gäller, t.ex. genom att ange diarienumret. Skriv också vilken ändring som begärs.

För att överklagandet ska kunna prövas måste det komma in till Länsstyrelsen senast den **19 december 2025**. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Länsstyrelsen skickar överklagandet vidare till Regeringen för prövning.

Kungörelse av beslut

Detta beslut kommer att kungöras i ortstidning och i länets författningssamling enligt 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt MB m.m.

Beslutet hålls tillgängligt på Länsstyrelsen i Hallands län och Länsstyrelsens hemsida www.lansstyrelsen.se/halland.

2025-11-20

511-8192-21

Beskrivning av området

Tjolöholms naturreservat är ett 445,4 hektar stort område vid Kungsbackafjorden i höjd med Fjärås. Knappt hälften av reservatet utgörs av Tjolöholmshalvön medan den övriga marken ligger nordost om halvön. 194,0 hektar utgörs av produktiv skogsmark, 144,8 hektar av åkermark och 14,9 hektar av öppen betesmark.

Arealen skogsbyte omfattar i dagsläget bara något-några enstaka hektar.

Resterande mark utgörs främst av öppna, vegetationsklädda marker som inte klassats som åker- eller betesmark men också av öppna våtmarker samt en mindre sjö. På halvön hittas remsor med strandängar som på sina ställen innehåller hävdgynnade arter, trots att de idag i huvudsak inte betas längre. I de bergiga områdena, både på halvön och nordost därom, har det tidigare funnits mer ljunghed och hållmarkstorräng än vad som är fallet idag. Detta kan man se på både den Häradsekonomiska kartan från 1920-talet och historiska ortofoton från 1960-talet.

40% av den produktiva skogsmarken är klassad som ädellövskog, men det finns gott om ädellövträd av främst ek även i andra skogstyper. 33% av den produktiva skogsmarken är tallskog. I övrigt finns blandskogar, lövsumpskogar, triviallövskogar med ädellövinslag, triviallövskogar, granplanteringar och hyggen.

Ädellövskogarna på Tjolöholm är ett av få bevarade kustnära ädellövskogsområden i Halland med lång skoglig kontinuitet och förekomst av flerhundraåriga ädellövträd. Nästan all skog på Tjolöholmshalvön är nyckelbiotopklassad ädellövskog. Skogen består främst av ek med inslag av bland annat tall, björk, lind, ask, bok, lönn, klibbal, asp, alm, hassel, rönn och en. Skogarna bär på många ställen tydliga spår av tidigare beteshävd i form av vidkroniga jätteeakar med lågt ansatta grenar. Generellt sett är det nära bergens baser och i flackare partier som de vidkroniga hagmarksekarna hittas, medan den mer svårtillgängliga terrängen vid bergens hjässor och branter består av krattvuxen ek-, tall- och endominerad skog.

Öster om halvön saknas ädellövnyckelbiotoper, men det finns trots det relativt gott om ekdominerad, krattvuxen skog på bergens hjässor, där eken på samma sätt som på halvön växer tillsammans med främst tall och en. Annars består de östra delarna i högre grad av tallskog, granskog, blandskog, triviallövskog och hyggen.

En majoritet av ädellövskogen på Tjolöholm klassas som näringsfattig ekskog, men en betydande andel klassas som näringsrik ekskog. I de näringsrika ekskogarna ökar genast inslaget av lind, lönn, ask, alm och hassel. På samma sätt kan man se att en del lövsumpskogar är rikare genom ett ökat inslag av ask på björkens och klibbalens bekostnad.

2025-11-20

511-8192-21

Totalt är 117 rödlistade och 192 regionalt intressanta arter funna i området (sjöfåglar och andra arter som inte är knutna till miljöer i reservatet är inte medräknade). Dessa rödlistade och regionalt intressanta arter har god representation inom ett flertal olika organismgrupper: landmollusker, däggdjur, insekter, fåglar, groddjur, kärlväxter, mossor, svampar och lavar.

Tjolöholmshalvön har en lång historia som boplats åt människor och första kända godset på halvön uppfördes på 1200-talet. Nuvarande slott uppfördes under åren 1898-1904 och anses vara en av Nordens finaste Arts & Crafts-anläggningar. Slottet ritades av arkitekten Lars Israel Wahlman som var en företrädare för Arts & Crafts i Sverige och som deltog i en arkitekttävling utlyst av makarna Dickson 1897. Wahlman ritade också parken, grindstugan och arbetarbyn. Tjolöholm var ett av de sista slotten som byggdes i Sverige.

Tjolöholmsegendomen köptes 1892 av makarna James Fredrik och Blanche Dickson. Vid den tiden stod där en herrgårdsbyggnad som var i så dåligt skick att man beslöt att bygga nytt, men det första de lät anlägga var ett stuteri som låg placerat där Tjolöholms gård idag ligger. Stuteriet var Skandinaviens största och modernaste med ca 120 hästar. James Fredrik blev utnämnd till kunglig hovstallmästare av Oskar II.

Slottet är uppfört av granit i elisabetansk stil och ligger placerat mellan två mäktiga bergsformationer och smälter in i naturen med sina väl avvägda materialval. Wahlman ville skapa en känsla av att slottet vuxit fram ur den omgivande naturen. Även terasser, häckar och murar länkar samman de olika delarna och "rummen" till en helhet. Slottet var oerhört modernt för sin tid med ett snillrikt uppvärmningssystem, elektricitet och badrum med dusch för att nämna några moderniteter.

För att få arbetarna att stanna mer än en säsong så byggdes arbetarbyn som förutom bostäder även bestod av sjukstuga, samlingslokal och skola. Byn byggdes i nationalromantisk anda med röda hus, småspröjsade fönster och grön- och vitmålade detaljer. Eftersom det var långt till församlingskyrkan i Fjärås så lät Blanche bygga en egen kyrka på Tjolöholm. Arkitekt Hans Hedlund ritade kyrkan och den uppfördes 1904 i grovhuggen granit. Runt sekelskiftet var ett par hundra personer skrivna i Tjolöholms arbetarby.

Kulturarvet efter makarna Dicksons tid på Tjolöholm stannar dock inte vid bebyggelsen och de slottsnära omgivningarna. Under perioden 1896 och 1906 anlades cirka 7 kilometer stensatta stigar och trappor på godsets ägor. Det var nog främst Blanche Dickson som beställde och nyttjade dessa eftersom hennes make gick bort redan 1898, samma år som slottet började byggas. Stigarna, som är väl spridda över Tjolöholms ägor, bildar på många ställen sammanhängande stråk och förgreningar. Centralt vid gestaltningen av stigarna har varit att bilda rum i

2025-11-20

511-8192-21

landskapet. Snirkliga gamla ekar, dramatiska bergytor, grottor och gamla gravar är exempel på komponenter som klär dessa rum. Stigarna ansluter också ofta till vackra utsiktsplatser.

Det finns också på flera ställen spår efter torp på Tjolöholm. Vid Strand och Kvarnlyckan finns spår både från torpbebyggelse och odlande. Spår från stubbskottsängar finns på ett par platser nära arbetarbyn. Även intill bergen på halvön kan man hitta spår från ängsbruk. De kulturhistoriska värdena på Tjolöholm beskrivs mer ingående i bilaga 4 till detta beslut.

Friluftsvärdena vid Tjolöholm är mycket höga med tanke på att området årligen tar emot cirka 250 000 besökare. Skogsområdena är välbesökta med anlagda stigar och informationsskyltar. Vid stranden söder om slottet har man anlagt lekområde för barn, bänkar och grillplatser. Dessa används flitigt året runt med tyngdpunkt på sommaren. I de östra delarna av Tjolöholm, vid den lilla sjön Kvarndammet, finns vindskydd och grillplats.

Uppgifter om reservatet

Namn	Tjolöholms naturreservat
Kommun	Kungsbacka
Distrikt	Fjärås
Reservatet bildades år	2025
Areal	445,41 hektar
Lägesbeskrivning	Tjolöholm ligger 14 km söder om Kungsbacka och 5,5 km från E6, Fjärås-avfarten
Mittkoordinater SWEREF 99 TM	N: 6366189; O: 326473
Naturgeografisk region	Centrala västkustens skärgårds- & kustområde
Naturvårdsregister-ID	2053404
Fastigheter och marksamfälligheter	Tjolöholm 1:1, 2:1, 3:1, 4:1, Torpa 2:2, 4:8, 8:2 och 11:4, Torpa s:13 och s:27
Markägarkategori	Stiftelse
Förvaltare	Länsstyrelsen
Natura 2000-område	SPA och SCI, Kungsbackafjorden (SE0510058)

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen startade 2002 bildandet av Kungsbackafjordens naturreservat (dnr 511-0027-02), med en geografisk omfattning i huvudsak enligt avgränsningarna för Natura 2000-området. Länsstyrelsen beslutade efter inkomna synpunkter på remissförslaget, att dela upp området i två delar med separata beslut för Kungsbackafjorden respektive Tjolöholmshalvön. Kungsbackafjordens naturreservat beslutades 2003 och vann laga kraft 2005.

Arbetet med bildningen av Tjolöholms naturreservat återupptogs 2017. I maj 2023 skrevs avtal om intrångsersättning vid naturreservatsbildning mellan stiftelsen Tjolöholm och staten.

I maj 2025 skickades förslag till beslut och skötselplan ut på remiss till myndigheter och organisationer. Samtidigt förelades markägare, samfälligheter, arrendatorer och ledningsinnehavare att yttra sig över förslaget. Eventuella okända innehavare av rätt i samfälligheter delgavs förslaget och förelades att yttra sig via kungörelser på Länsstyrelsens hemsida samt i Post- och Inrikes Tidningar, Norra Halland, Göteborgs-Posten och Kungsbackaposten.

Svar inkom från kommunstyrelsen i Kungsbacka kommun, teknikförvaltningen i Kungsbacka kommun, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Naturskyddsföreningen Kungsbacka, Hallands botaniska förening, Ellevio AB och Göteborgs jaktsällskaps jägarklubb. I bilaga 5 redovisas de inkomna yttrandena samt hur Länsstyrelsen valt att bemöta dem.

Yttrandena resulterade i följande ändringar av beslutet med bilagor.

- Ett tillägg gjordes i undantaget i) från A-föreskrifterna så att jakträttsinnehavaren får använda mobila skyltar och snitslar vid jakt samt röja sly med en diameter upp till 10 cm i skjutgator.
- Ett tillståndskrav, istället för förbud, infördes för utfodring av däggdjur (A21, ny föreskrift).
- I skötselplanens kapitel 3.1.5 adderades text som beskriver eventuella problem ur naturvårdssynpunkt med tunga nötkreatur i raviner och på hållmarker.
- Text lades till på olika ställen i skötselplanen för att understryka behovet att få till bete på strandängarna väster om Storeskog samt mellan Storeskog och Mellandskog, eftersom dessa strandängar innan hävden försvann ansågs mest värdefulla.

- Text lades till i skötselplanen, under skötselområde 1, så att förvaltaren ges instruktioner att begränsa expansionen av rododendron vid Ruddammen i Slottsparken.
 - Smalt ålgräs och ramslök togs bort från artbilagan medan buskstjärnblomma lades till. Förändringar gjordes också i tabeller och löpande text i beslutsdokumenten gällande nämnda artuppgifter.
 - I undantaget c) från A-föreskrifterna ändrade vi ordet *bilar* till ordet *motorfordon*.
 - I skötselplanen lades ett nytt kapitel (3.1.9) till som beskriver Länsstyrelsens och stiftelsen Tjolöholms respektive roller inom förvaltningen av naturreservatet.
 - Föreskriften B3g preciserades gällande vilka naturtyper som ska gynnas av åtgärden.
 - Föreskriften C13 om förbud mot start och landning med luftfartyg lades till.
- På eget initiativ har Länsstyrelsen också gjort följande ändringar i beslutet.
- Föreskriften B4 har omformulerats något för att tydliggöra att betesdrift också ska kunna bedrivas på risdominerade marker såsom ljunghedar.
 - I föreskriften B5 har naturtypen ljunghed lagts till.
 - undantaget r) har lagts till för att ge stiftelsen Tjolöholm möjlighet att sköta allén söder om Tjolöholmsvägen.
- I oktober 2025 förelades Fjärås Båtförening att yttra sig över förslaget till beslut med bilagor.

Länsstyrelsens bedömning

Val av område och skyddsform

Områdets skogar utgörs till stor del av ekdominerad, kustnära ädellövskog med lång skoglig kontinuitet och god förekomst av flerhundraåriga ädellövträd. På Tjolöholmshalvön är nästan all denna skog klassad som skoglig nyckelbiotop. Kustnära ädellövskog är en hotad naturtyp som enbart finns kvar som små fragment på några lokaler i norra Halland. Förutom på Tjolöholm finns kustnära ädellövskogar med gamla träd, skoglig kontinuitet och förekomst av hotade arter bara i Särö-området och Hördalen i Hallands län. Tjolöholm hyser också andra naturtyper som strandängar, öppna våtmarker, hållmarkstorrängar, ljunghedar, dammar och en liten sjö. Området är mycket artrikt och hittills är hela 117 rödlistade och 192 regionalt intressanta arter hittade här.

Reservatet ligger inom värdestrakt för ädellövskog, Lygnernområdet, och utgörs till stor del av ädellövskog som är en prioriterad skogstyp enligt Nationell strategi för formellt skydd av skog (Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2017). Ädellövskogarna inom reservatet bedöms ha höga naturvärden på beståndsnivå. Sammantaget gör detta att området är prioriterat för skydd enligt den nationella strategin för formellt skydd av skog (Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2017).

Cirka hälften av naturreservatet, halvön och lite mark österut, ingår i Natura 2000 (Kungsbackafjorden SE0510058) med stöd av habitatdirektivet och fågeldirektivet. I bevarandeplanen för Tjolöholm, vilken fastställdes 2006, står att en av bevarandeåtgärderna för området är att Tjolöholm ska bli naturreservat senast 2010.

Tjolöholm har också mycket höga värden knutna till kulturmiljön och friluftslivet, och det finns en stark synergi mellan områdets naturvärden, kulturmiljövärden och friluftsvärden. Slottet, trädgårdarna, de byggnader som uppfördes samtidigt som slottet och de stensatta stigarna utgör en kulturhistorisk helhet. Om denna helhet ska kunna bevaras behöver landskapsbilden skyddas och skötseln av skogar och öppna marker ske med hänsyn till de kulturhistoriska värdena knutna till det gamla godslandskapet från tiden för slottets uppförande. Bildandet av detta naturreservat innebär att landskapsbilden ges ett skydd. Dessutom specificerar och förtydligar reservatets skötselplan vilken kulturmiljövårdande skötsel av markerna som förvaltaren ska genomföra.

Tjolöholm besöks årligen av cirka 250 000 personer och många av besökarna tar sig också ut i skogarna. Redan idag finns ett flertal markerade leder av god standard samt en del faciliteter som vindskydd, grillplatser och toaletter. Upplevelsevärdena, förutom de bebyggda och anlagda platserna på Tjolöholm, består av de vackra skogarna, landskapsbilden, utsiktsplatserna med utsikt över Kungsbackafjorden och halvön, de stensatta stigarna och övriga kulturspår samt

2025-11-20

511-8192-21

närheten till havet. Att området är så stort utgör också i sig ett värde för friluftslivet. Det finns dessutom en stor potential att ytterligare utveckla friluftsvärdena genom friluftsanläggningar, aktiviteter och information. Genom detta reservatsbeslut kan områdets friluftsvärden bevaras och utvecklas och underhåll och anläggning av leder, skyltar och faciliteter för friluftslivet kan ske effektivt med hjälp av reservatets skötselplan.

Det som kan hota värdena är bl.a. skogsavverkning, igenväxning av gamla ekhagmarker och kulturmiljöer, dikning och annan negativ förändring av hydrologin, plantering av främmande trädslag, konkurrens från gran, exploatering samt fragmentering av biotoperna.

Då ett rationellt skogsbruk inte är förenligt med bevarandet av arterna i området behövs någon form av långsiktigt skydd. Området kräver också omfattande skötsel- och restaureringsinsatser. Ekhagmarkerna och de ekdominerade skogarna är i behov av omfattande röjning för att gynna de gamla träden. Dessutom kommer omförandet av granplanteringar och hyggen till ekdominerad skog i de östra delarna av reservatet att kräva omfattande skötselåtgärder över lång tid, liksom omförandet av hyggen till betesmark och omförandet av åkermark till öppna gräsmarker och ekhagmarker. Detta medför att en skötselplan behövs. Vidare krävs ordningsföreskrifter för att bevara områdets värden. Naturreservat är därmed den lämpligaste skyddsformen.

Beslutet följer riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd, Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden samt bidrar till att uppnå miljö kvalitetsmålen "Levande skogar", "Ett rikt växt och djurliv", "Levande sjöar och vattendrag", "Hav i balans och levande kust och skärgård" och "Ett rikt odlingslandskap".

Beslutets förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser

Tjolöholm är angivet som riksintresse för naturvård, friluftsliv och kulturminnesvård (MB 3 kap.6 §), samt som område med särskilda hushållningsbestämmelser (MB 4 kap.). Reservatsbeslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB.

Delar av reservatet är förklarat som byggnadsminne. Beslutet och skötselplanen för naturreservatet har utformats med hänsyn till de värden som byggnadsminnet avser att skydda.

För de delar som ingår i Natura 2000-området Kungsbackafjorden har beslutet och skötselplanen för naturreservatet utformats med hänsyn till de värden som Natura 2000-området avser att skydda.

Hela naturreservatet utom en del av åkermarken öster om halvön ingår i Kungsbacka kommuns naturvårdsplan från 2003.

Reservatsbeslutet stämmer i stora delar överens med den fördjupade översiktsplanen för Tjolöholm från 2008. I den fördjupade översiktsplanen föreslås dock att delar av åkermarken får en annan användning. Den fördjupade översiktsplanen beskriver inte specifikt hur marken ska användas, men några möjliga alternativ nämns: ”några förslag som fortfarande diskuteras är konferensanläggning, golfbana och hästhållning i större skala”. Uppförande av byggnader och anläggningar, däribland konferensanläggning, golfbanor och byggnader för hästhållning, är förbjudet inom reservatet. Hästhållning, i bemärkelsen betesdrift med hästar, kan ske inom de delar av reservatet där reservatets föreskrifter och skötselplan tillåter det.

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser.

Intresseprövning

Länsstyrelsen anser, vid en intresseprövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, att avgränsningen av området, reservatets omfattning och föreskrifternas utformning i detta beslut innebär en rimlig balans mellan de värden som skall skyddas och det intrång detta innebär för enskilds rätt att använda mark och vatten.

Medverkande i beslutet

Detta beslut har fattats av landshövding Anders Thornberg. I handläggningen av ärendet medverkade naturvårdsdirektör Henrik Martinsson, länsantikvarie Emma Östlund, antikvarie Jenny Nord, naturvårdshandläggare Sindy Gullberg och naturvårdshandläggare Mattias Lindström. De två sistnämnda har varit föredragande.

Anders Thornberg

Sindy Gullberg

Mattias Lindström

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilagor

- Bilaga 1 Skötselplan
- Bilaga 2 Fastighetsförteckning
- Bilaga 3 Rödlistade och regionalt intressanta arter
- Bilaga 4 Landskapshistorisk utredning
- Bilaga 5 Inkomna yttranden

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.